

Ministerstvo spravedlnosti
České republiky

MEZI—SOUDY

B.Ü. a Sládková proti ČR: stav opatření k výkonu rozsudků ESLP (duben 2024)

Prezentace pro členy Výboru proti mučení při RVLP

B. Ů. proti České republice a Sládková proti České republice (2022)

Procesní porušení článku 3 Úmluvy zakotvujícího zákaz mučení a nelidského a ponižujícího zacházení:

- Absence řádného šetření tvrzení stěžovatelů o špatném zacházení, kterému je měli údajně podrobit policisté:
 - A) GIBS nezahájí vyšetřování, pokud z výsledků šetření vnitřní kontroly policie nevyplyne, že mohl být policistou spáchán trestný čin, a že neprovedla vyšetřovací úkony; B) a ve svých závěrech se opřela o závěry vnitřní kontroly policie
- Absence zapojení stěžovatelů do šetření událostí v rozsahu nezbytném k ochraně jejich zájmů:
 - nebyli vyslechnuti, ani poučeni o svých právech, jakožto údajné oběti, nemohli nahlédnout do spisového materiálu, nebyli řádně informováni o postupu a ukončení šetření věci, resp. obdrželi strohou informaci o výsledku šetření

Akční plán k výkonu rozsudků (listopad 2023)

Obecná opatření k výkonu rozsudků (cíle)

- Rozpoznání hájitelného tvrzení o špatném zacházení, aby se GIBS nezačala věcí zabývat v pozdějším okamžiku, než vyžaduje judikatura ESLP
- Naplnění podmínek zajištění účinné účasti oběti údajného špatného zacházení na šetření tvrzení

1/ Šetření případů možného špatného zacházení

- Praktická pomůcka pro účely snazšího porozumění problematice vyřizování tvrzení o možném špatném zacházení
- Zapracování problematiky posuzování hájitelného tvrzení a vedení účinného vyšetřování do příslušného interního předpisu GIBS (případně dalších orgánů)

2/ Zapojení údajné oběti

- Zapracování problematiky do příslušného interního předpisu GIBS
- Zpracování a zveřejnění informačního letáku pro údajně oběti a jejich právní zástupce

Praktická pomůcka jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení ze strany policistů

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Pomůcka byla vypracovaná ve spolupráci s NSZ, GIBS, ÚVK PP a KVOP.

— Klíčové části:

- Co je špatné zacházení
- Příklady špatného zacházení (krátká shrnutí případů – perexy z judikatury ESLP)
- Znaky tzv. hájitelného tvrzení
- Vybrané zásady účinného vyšetřování
- Modelové příklady použití síly a doprovodná tabulka k nim

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Co je špatné zacházení

— Vymezení v pomůcce:

- Nikoli pouze extrémní formy násilí, ale i ponižující zacházení; dosažení minimální míry závažnosti – podle konkrétních okolností
- Ponižující zacházení (3 kategorie):
 - K použití síly chyběl právní důvod (nebyly splněny podmínky, nesledovalo právem uznaný účel)
 - Použití síly zjevně odporovalo zásadě subsidiarity (zjevně – prostředky či důrazem – se nabízel méně invazivní zásah)
 - Zvláště závažný útok do důstojnosti člověka bez nutnosti způsobit zranění, tj. silný, obzvláště citelný zásah do důstojnosti

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Okolnosti a situace, se kterými se lze setkat při řešení stížností

— Relevantními okolnostmi mohou být například:

- Místo zákroku
- Zda byl zákrok spontánní / předem plánovaný
- Počet a chování osob (například zda člověk svým jednáním odůvodnil použití síly, zda se nabízely mírnější alternativy, kolik bylo přítomných policistů apod.)
- Zranitelnost člověka (mladistvý, člověk s postižením, v nějaké situaci bezbrannosti)
- Denní doba
- (...)

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Okolnosti a situace, se kterými se lze setkat při řešení stížností

— Situace, které mohou nastat:

- Úder nebo facka, aby se verbálně vzdorující člověk podrobil;
- Použití donucovacího prostředku taser vůči pasivnímu odporu osoby;
- Použití úderů obuškem vůči pasivnímu odporu osoby;
- Nebezpečné techniky poutání / Připoutání jen preventivně v bezpečném prostředí (policejní stanice, cela), kde je osoba pod dohledem, nikoho neohrožuje;
- Ponižující prvky při omezení svobody před členy rodiny, zejména dětmi, případně na veřejnosti před dalšími osobami, které nejsou odůvodněny okolnostmi;
- Hrubý nátlak při výslechu (výhružky fyzickou újmou);
- Verbální ponižování člověka policistou v souvislosti s policejním zákrokem, typicky s podtextem sexistickým nebo rasovým (nenávistné slovní útoky);

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Znaky hájitelného tvrzení

- Namítané zacházení může mít závažnost špatného zacházení. Není na první pohled účelové, je dostatečně věrohodné:
 - Obsahuje konkrétní informace
 - Není nedůvěryhodné
 - Není nepravděpodobné
 - Je možné prostorově i časově
 - Příliš se v čase nemění (při doplnění podání, vysvětlení)

- Hájitelné tvrzení tedy neznamená „jisté“ nebo „podložené důkazy“. Zda jde o hájitelné tvrzení, se posuzuje po zvážení všech konkrétních okolností věci.

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Znaky hájitelného tvrzení

- Tvrzení velmi posiluje doložení lékařské zprávy; tvrzení ale může být dost silné i bez ní (osoba uvádí dostatek podrobností, existuje kamerový záznam, jsou svědkové). Někdy vyplývá z dalších informací, anebo na základě doplnění od podatele. V případě pochybností vyzvat osob k doplnění, nebo ji pozvat k vysvětlení.
- Není určující, je-li tvrzené zranění jen malé (otlaky od pout, oteklá tvář). Pokud má osoba byt jen drobné zranění (nebo to tvrdí) a nemá lékařskou zprávu, pošlete ji k lékaři.
- Byť byla osoba při tvrzeném zacházení pod vlivem alkoholu nebo omamné a psychotropní látky, neznamená to, že stížnost nemůže být věrohodná.
- Je-li stížnost podána s nějakým časovým odstupem, působí to problémy při jejím prošetřování, ale samo o sobě to nemusí znamenat nevěrohodnost stížnosti.

Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení

Vybrané zásady účinného vyšetřování

- Pokud jsou pro šetření klíčová svědectví zasahujících policistů, musí být výpovědi pořízeny tak zavčas a vhodně, aby se nestihli mezi sebou domlouvat. Nejsou-li v takové situaci podniknuty vhodné kroky ke snížení rizika domluvy, jedná se o významný nedostatek šetření.
- Pokud existovaly kamerové a audio záznamy, ale ztratily se nebo byly smazány, maří to vyšetřování. Proto musí být záznamy zajištěny v co nejkratší době.
- Osoba, která je vystavena použití síly, může zákrok zveličovat vzhledem k tomu, jak se jí skutečně jevil. Zveličování (například ohledně počtu a intenzity úderů, délky zacházení s jednotlivcem, závažnosti následků) tak ještě není důkaz nevěrohodnosti svědka a může vysvětlit nesrovnalosti.
- Domnělá oběť má být vyslechnuta a také informována o krocích šetření a jeho skončení.

Zpracování problematiky posuzování hájitelného tvrzení a vedení účinného vyšetřování

Zpracování problematiky do interních předpisů

Hájitelné tvrzení a řešení věci:

- Jakmile se GIBS dozví informace, které posoudí jako hájitelné tvrzení o protiprávním použití síly či o verbálním ponižování, bez zbytečného odkladu prošetří pravdivost informací a provede za tímto účelem účinné šetření k objasnění věci.
- Hájitelné tvrzení: tvrzení není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově a je dostatečně konkrétní a v čase neměnné (odkazy na judikaturu Ústavního soudu).
- Policie: hájitelné tvrzení (viz výše); vyhodnotí-li pracovník prošetřující upozornění, že obsahuje informace, které lze posoudit jako hájitelné tvrzení o špatném zacházení, je jeho povinností bez zbytečného odkladu písemně informovat GIBS.

Zapojení a poučení údajné oběti:

- Úprava nařízení GŘ GIBS (zpracování jednotlivých aspektů zapojení údajné oběti); při uložení věci ad acta musí být opatření založeno na odůvodněném základu, vypořádat se s tvrzeními a navrhovanými důkazy
- Informační leták (KVOP): ve výstavbě

Ministerstvo spravedlnosti
České republiky

MEZI—SOUDY

**Děkuji
za pozornost**

Miroslav Kaštyl

mkastyl@msp.justice.cz